

(i) Printed Pages : 8

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

1	1	2	4	1
---	---	---	---	---

Exam. Code :

5	0	0	4
---	---	---	---

**Bachelor of Arts (FYUP) 4th Semester
(2056)**

HISTORY

**Paper : Social and Cultural Trends in Modern India
(In all Mediums)**

Time Allowed : 3 Hours]

[Maximum Marks : 90

Note :- (1) The duration of the examination shall be 3 hours, and the maximum marks shall be 90. The question paper will consist of **nine** questions in total, out of which the candidate is required to attempt any **five** questions. Question No. 1 shall be compulsory.

(2) Question No. 1 will comprise **twelve** short-answer questions, out of which students must attempt any **nine** questions in **25–30** words each. Each short-answer question will carry **2** marks.

(3) In addition, students are required to attempt **one** essay-type question from each unit. Each essay-type question will carry **18** marks.

1. Attempt any **nine** of the following short questions :

1. Define socio-cultural trends.

2. What was the role of religion in early 19th Century India?

3. Write a note on Aligarh Girls School.
4. What is Kanya Maha Vidyalaya known for?
5. What were the objectives of the Arya Samaj?
6. Define Singh Sabha Movement.
7. What was the Ahmadiya movement?
8. What is meant by Prarthana Samaj?
9. Who were the Rahnumai Mazdayasan Sabha?
10. Who was Annie Besant?
11. What is meant by widow remarriage?
12. Write a short note on Jyotiba Phule.

UNIT-I

2. Explain the socio-cultural trends of early 19th Century India with reference to religion and education.
3. Analyse the growth of women's education in modern India with special reference to Kanya Maha Vidyalaya.

UNIT-II

4. Examine the socio-religious reform movements in Punjab and North-West India, focusing on Singh Sabha and Ahmadiya movement.
5. Discuss socio-religious reform movements in Central India and Maharashtra with reference to Prarthana Samaj and Rahnumai Mazdayasan Sabha.

UNIT-III

6. Evaluate the role of Annie Besant and the Theosophical Movement in South India.
7. Discuss major marriage reforms in modern India, including abolition of Sati, female infanticide, and widow remarriage.

UNIT-IV

8. Analyse social protest movements in modern India with reference to Jyotiba Phule and Swami Narayana Guru.
9. Discuss the development of modern Indian literature with reference to Hindi and Bengali.

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- (1) परीक्षा की अवधि 3 घंटे होगी और अधिकतम अंक 90 होंगे। प्रश्न पत्र में कुल नौ प्रश्न होंगे, जिनमें से उम्मीदवारों को किन्हीं पाँच प्रश्नों का उत्तर देना होगा। प्रश्न संख्या 1 अनिवार्य है।

(2) प्रश्न संख्या 1 में बारह लघु उत्तर प्रश्न होंगे। जिनमें से छात्रों को किन्हीं नौ प्रश्नों का उत्तर 25-30 शब्दों में देना होगा। प्रत्येक लघु उत्तर प्रश्न के लिए 2 अंक होंगे।

(3) इसके अतिरिक्त, छात्रों को प्रत्येक यूनिट में से एक निबंध प्रकार का प्रश्न हल करना होगा। प्रत्येक निबंध-प्रकार के प्रश्न के लिए 18 अंक होंगे।

1. निम्नलिखित में से किन्हीं नौ लघु प्रश्नों के उत्तर दीजिए :

1. सामाजिक सांस्कृतिक प्रवृत्तियों को परिभाषित कीजिए।

2. 19वीं शताब्दी के आरंभिक भारत में धर्म की क्या भूमिका थी?
3. अलीगढ़ गर्ल्स स्कूल पर एक टिप्पणी लिखिए।
4. कन्या महाविद्यालय किस लिए प्रसिद्ध है?
5. आर्य समाज के उद्देश्य क्या थे?
6. सिंह सभा आंदोलन को परिभाषित कीजिए।
7. अहमदीया आंदोलन क्या था?
8. प्रार्थना समाज से क्या तात्पर्य है?
9. रहनुमाई मजदयासन सभा कौन थी?
10. एनी बेसंत कौन थीं?
11. विधवा पुनर्विवाह से क्या तात्पर्य है ?
12. ज्योतिबा फुले पर एक संक्षिप्त टिप्पणी लिखिए।

यूनिट-I

2. धर्म और शिक्षा के संदर्भ में 19वीं शताब्दी के आरंभिक भारत की सामाजिक सांस्कृतिक प्रवृत्तियों की व्याख्या कीजिए।
3. कन्या महाविद्यालय के विशेष संदर्भ में आधुनिक भारत में महिलाओं की शिक्षा के विकास का विश्लेषण कीजिए।

यूनिट-II

4. सिंह सभा और अहमदीया आंदोलन पर विशेष ध्यान देते हुए पंजाब और उत्तर पश्चिम भारत के सामाजिक धार्मिक सुधार आंदोलनों का परीक्षण कीजिए।
5. प्रार्थना समाज और रहनुमाई मजदयासन सभा के संदर्भ में मध्य भारत और महाराष्ट्र के सामाजिक धार्मिक सुधार आंदोलनों पर चर्चा कीजिए।

यूनिट-III

6. दक्षिण भारत में एनी बेसंत और थियोसोफिकल आंदोलन की भूमिका का मूल्यांकन कीजिए।
7. सती प्रथा का उन्मूलन, कन्या भ्रूणहत्या और विधवा पुनर्विवाह सहित आधुनिक भारत के प्रमुख विवाह सुधारों पर चर्चा कीजिए।

यूनिट-IV

8. ज्योतिबा फुले और स्वामी नारायण गुरु के संदर्भ में आधुनिक भारत के सामाजिक विरोध आंदोलनों का विश्लेषण कीजिए।
9. हिंदी और बंगाली के संदर्भ में आधुनिक भारतीय साहित्य के विकास पर चर्चा कीजिए।

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

- ਨੋਟ :- (1) ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਮਿਆਦ 3 ਘੰਟੇ ਹੋਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅੰਕ 90 ਹੋਣਗੇ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਨੌਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੋਣਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋਵੇਗਾ।
- (2) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਵਿੱਚ ਬਾਰਾਂ ਛੋਟੇ-ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੋਣਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਨੌਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 25-30 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ। ਹਰੇਕ ਛੋਟੇ-ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹੋਣਗੇ।
- (3) ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਤੋਂ ਇੱਕ ਲੇਖ-ਕਿਸਮ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਲੇਖ-ਕਿਸਮ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 18 ਅੰਕ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।

1. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨੌਂ ਛੋਟੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰੋ :

1. ਸਮਾਜਿਕ-ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਰੁਝਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
2. 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸੀ ?
3. ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਗਰਲਜ਼ ਸਕੂਲ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
4. ਕੰਨਿਆ ਮਹਾਂਵਿਦਿਆਲਿਆ ਕਿਸ ਲਈ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
5. ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਸਨ ?
6. ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।

7. ਅਹਿਮਦੀਆ ਅੰਦੋਲਨ ਕੀ ਸੀ ?
8. ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸਮਾਜ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ?
9. ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਮਜ਼ਦਯਾਸਨ ਸਭਾ ਕੌਣ ਸੀ ?
10. ਐਨੀ ਬੇਸੰਤ ਕੌਣ ਸੀ ?
11. ਵਿਧਵਾ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ?
12. ਜੋਤੀਬਾ ਫੂਲੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

ਯੂਨਿਟ-I

2. ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ-ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਰੁਝਾਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
3. ਕੰਨਿਆ ਮਹਾਂਵਿਦਿਆਲਿਆ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਆਧੁਨਿਕ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਵਾਧੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-II

4. ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਅਤੇ ਅਹਿਮਦੀਆ ਲਹਿਰ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ-ਧਾਰਮਿਕ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੋ।
5. ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਮਜ਼ਦਯਾਸਨ ਸਭਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਮੱਧ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ-ਧਾਰਮਿਕ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਐਨੀ ਬੇਸੈਂਟ ਅਤੇ ਥੀਓਸੋਫੀਕਲ ਲਹਿਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ।
7. ਸਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਦਾ ਖਾਤਮਾ, ਮਾਦਾ ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ ਅਤੇ ਵਿਧਵਾ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਸਹਿਤ ਆਧੁਨਿਕ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਵਿਆਹ ਸੁਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਜਯੋਤੀਬਾ ਫੂਲੇ ਅਤੇ ਸਵਾਮੀ ਨਾਰਾਇਣ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਆਧੁਨਿਕ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਰੋਧ ਲਹਿਰਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ।
9. ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਬੰਗਾਲੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਆਧੁਨਿਕ ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਵਿਕਾਸ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।